

feltételük. Congar alapos elemzés után kimutatja, hogy a keleti és a nyugati Szentháromság-teológia ugyan egymástól eltérően közelíti meg a titkot, de mindegyik összefüggő megfogalmazásban. Egyik sem tökéletes. A keleti jobban, helyesebben kifejezi az Atya „monarchiáját” (t. i. azt, hogy az Atya az abszolút Forrás a személyek eredésénél), és ezt elhomályosítja a „Filioque” formula. A keletiek viszont nem érzékeltetik a Szentlélek és az Ige (Fiú) örök és üdv-ökonomiai viszonyát. Mindenesetre Congar szerint a két megközelítés – bár egyik sem tökéletes – egymással összeegyeztethető. Keletnek és Nyugatnak el kellene tehát ismernie ezt a konvergenciát, és elfogadni a mély egység mellett a komplementaritást, vagyis azt, hogy a különböző megközelítések kiegészítik egymást. Congar a fizikus Bohr elvét szeretné alkalmazni a teológia egyes kérdéseire: „Egy igaz állítás ellentéte hamis állítás. De egy mély igazság ellentéte lehet maga is mély igazság.”

Congar ezek után ezt a kényes kérdést vetette fel: vajon az ortodoxok és katolikusok közötti mély szakadás orvoslására – még ha ez a latinok között egy kis szakadást is okozna – nem kellene-e elhagyni a „Filioque” formulát a Credoból? Persze továbbra is megtartva annak helyes tanítását. Egyébként 810-ben III. Leó is mellőzte a „Filioque” beiktatását, megőrizve a tanítást.

A kongresszus záróülésén maga a Szentatyja is részt vett. Beszédében mindenekelőtt hangsúlyozta a kongresszus ökumenikus jellegét. Reményét fejezte ki, hogy Szentlélek, „az egyház egységének kiindulólelve” továbbra is fejleszt az egységet közöttünk. „A keresztyények egysége nem olyan esemény, amit az emberi értelem előre láthat; csak mint Krisztus Lelkének adományát remélhetjük.” „Rá kell tehát magunkat bízni a Szentlélek titokzatos vezetésére.”

Kiemelte még a Szentlélek szerepét az egyház életében, a teológiai kutatás szükségességét: „A hitnek nincs mit félnie a teológiai kutató munkától; ellenkezőleg, megkívánja – föltéve, hogy a kutatáshoz megkívánt szabadsággal történik, és a hit szellemében, ami nélkül nem lehetséges nevéhez méltó teológia.” Továbbá a Szentlélek működését: „Mindenütt megtaláltatok, ámulattal, az öröm dinamizmusát, aminek forrása a Szentlélek, s missziós lelkesedése átjárja az időt és a teret, hogy Isten új népét építse, és eszkatológikus teljességére vezesse.”

Sz. B.

„SZÉP SZŰZ MÁRIA, KÖNYÖRÖGJ ÉRTÜNK!”

„Ékes virágszál, hozzád esdeklünk...” Egyike ez annak a számtalan éneknek és imának, amellyel keresztyény népünk évszázadok óta kéri bizalommal Mária anyai közbenjárását. „A hívők összessége a Szentlélek kenetét kapta, és így nem tévedhet meg hitében” (LG 12). Ez a Szentlélektől vezetett csalahatatlan „hitérzék” (sensus fidei) nyilvánul meg az egész világ katolikus és görögkeleti híveiben, amikor nem apad el ajkukon Mária dicsérete és a Máriá-

hoz szálló fohászzkodás. A pápák és püspökök egyházi tanfőhivatala is számtalanszor hagyta jóvá, irányította és ösztökélte a híveknek ezt a máriás lelkületét. A katolikus hittudósoknak tehát az a feladata, hogy igyekezzenek megérteni és a keresztény kinyilatkoztatás egészébe illeszteni ezt a Mária-tiszteletet.

Tudvalevő, hogy a 16. századtól kezdve protestáns testvéreinknek nehézségeik vannak ezzel a mi Mária-tiszteletünkkel. Igaz, Luther maga mélyen tisztelte Máriát, és igen szép magyarázatot írt a „Magnificat”-hoz. De mind ő, mind a többi vallásújító ellenezte a Máriához és a szentekhez intézett imádságot. Attól tartottak, hogy az ilyen imádság elhomályosítja Krisztusnak, egyetlen közvetítőnek szerepét.

„Egy az Isten, s egy a közvetítő Isten és ember között: az ember Krisztus Jézus, aki váltságul adta magát mindenkiért” (1Tim 2,5-6). A szentírásnak ez az állítása kétségtelenül megmásíthatatlan igazság. Ha tehát „egy a közvetítő”, milyen szerepe lehet még üdvösségünk rendjében Máriának és a többi szenteknek?

Hogy erre a kérdésre megfelelhesünk, a teremtő és üdvözítő Isten tevékenységének egy alapvető sajátosságára kell figyelmünket fordítanunk. A Szentháromság egy Isten egyedül teremtette meg a világot. Senki e művében nem segídezhetett, hiszen rajta kívül semmi sem létezett. De mióta áll a világ, az Isten soha sem működik egyedül. Mindig egybekapcsolja működésével már létező teremtményeit, hogy közreműködésükkel vezesse el a világ hatalmas organismusát a kifejlődéshez és beteljesüléshez. Az anyagi világ fejlődik, az élőlények szaporodnak és növekszenek, az emberek gyermekeket szülnének és nevelnek, munkájukkal fejlesztik és emberiesítik a természetet, egymást tanítják, segítik, vigasztalják, támogatják, ápolják, szeretik. A világnak és az emberiségnek ezt az állandó tevékenységét az Isten ereje tartja létben, ösztönzi és vonzza. Amikor pedig az Isten természetfölötti módon önmagát adja ennek a teremtett világnak, akkor is követi ezt a működési elvét. Mózeset küldi, hogy általa formálja meg népét, prófétákat hív meg, hogy általuk hallassa szavát, kikéri Mária „igen”-jét, amikor Fiát méhében emberré testesíti, Jézus emberségét teszi meg minden kegyelem forrásává, Jézus apostolai és az őket követő hithirdetők által juttatja el üdvözítő evangéliumát a föld határáig, szentéseket kiszolgáltató papok által építi Egyházát, minden keresztény hite, reménye, szeretete, imádsága, szolgálata által növeli Krisztus titokzatos testét, mígnem végül is „Isten lesz minden mindenben” (1Kor 15,28).

Nagyszerű meglátással magyarázza meg Aquinói Szent Tamás, hogy miért cselekszik így az Isten: „Az Isten nemcsak jónak alkotta teremtményeit, hanem megadta nekik a képességet arra is, hogy más teremtményekben jóságot okozzanak. Ez ugyanis nagyobb tökéletesség, mint ha csak önmagukban volnának jók. Eképpen részesülnek a teremtmények az okság méltóságában (dignitas causalitatis). Isten nem erejének hiányossága miatt, hanem túlláradó jósága miatt cselekszik így” (Summa theol. I. q. 22, art. 3; q. 103, art. 6).

Isten megadja teremtményeinek „az okság méltóságát”. Így lehet minden teremtmény Isten túlcsonduló jóságából ennek a jóságnak közvetítőjévé más teremtmények számára. Valóban az Isten nagy jóságának ajándéka ez. Milyen tartalmatlan lenne az élet, ha az emberek nem tudnának egymással jót tenni! Gondolom, nincs közöttünk senki sem, aki ne tapasztalta volna meg legalább néhányszor azt az örömet, hogy mások számára az Isten jóságának eszköze lehetett. Nincs ennél szebb öröm! Sohasem fogom elfelejteni azt az örömet, amit röviddel pappá szentelésem után első diáklelkigyakorlatom végeztével éreztem, amikor a résztvevők tisztára mosott lélekkel, vidám szívvel, lelkes örömmel éljeneztek meg búcsúzásakor a lelkigyakorlatos ház kapujában, és indultak lefelé táskáikat lóbálva a dombról. Mikor visszasiettem a kápolnába, hogy gyorsan a breviárium elmaradt Tertiájának imádságába fogjak, elakadtam a zsoltár első szavánál: „Az Úr kegyelméről éneklek örökkön-örökké” (89,1). Jó sokáig nem tudtam folytatni az imát, úgy meghatódtam. Igen, „az Úr kegyelméről éneklek örökkön-örökké”, aki megadta nekem azt a csodálatos méltóságot, hogy jóságának és kegyelmének eszköze lehetek.

Isten irgalmas jósága minden jóság és egyben minden jóságközvetítés egyetlen forrása. Az Istenember, Jézus Krisztus pedig ennek az irgalmas jóságnak tökéletes megtestesülése. Ezért ő is, mint az Atya teljes, végtelen jóságának képmása (Origenész), egyetemes forrása minden jóságnak és jóságközvetítésnek. A Szentlélek Isten pedig a belénk oltott energia, amely által az Atya irgalmának és Jézus megváltó szeretetének eszközei lehetünk. Ebből a hármassal forrásból táplálkozik minden teremtmény jóságközvetítő, kegyelemközvetítő szerepe. Azt akarja az Atya, Fiú és Szentlélek, hogy imánkkal, áldozatainkkal, szenvedésünkkel, tevékenységünkkel, munkánkkal, egész életünkkel és halálunkkal egymást segítsük, vezessük, támogassuk azon az úton, amely az életre vezet. Megadja nekünk az „okság méltóságát”, mert szeret és értelmet akar adni életünknek.

Istennek ebből az eljárás módjából persze az is következik, hogy amikor a teremtett lények gyarlóságuk, tynyaságuk, gonoszságuk stb. miatt felmondják a szolgálatot, akkor akadályozzák az isteni jóság áradását. Amikor szenvedünk emiatt, néha azt gondoljuk, hogy jobban menne a világ, ha mindent maga az Isten végezne, és nem kapcsolná bele gyarló teremtményeit a világ kormányzásának művébe. Biztos, hogy így minden „jobban menne”; de milyen üres, értelmetlen lenne életünk! Nagy felelősség az Isten munkatársának lenni, de egyben óriási öröm, és nagy hivatás: hivatás arra, hogy Isten jóságának legyünk eszközeivé.

A teremtmények akkor lesznek Isten jóságának hathatós munkatársai, ha maguk mindig teljesebben és mélyebben részesülnek Isten jóságában. Mennél inkább belesimul az eszköz a mester kezébe, annál használhatóbbá lesz, annál inkább lesz az eszköz által faragott szobor a mester remekműve. Ezért az Atya, Fiú és Szentlélek legjobb munkatársai a szentek, s köztük is az, aki legközelebb

áll a Szentháromsághoz: Mária, az Atya szeplőtelen leánya, a megtestesült Fiú kegyelemmel teljes anyja, a Szentlélek hűséges mátkája.

A fenti magyarázat után jól megérthetjük a II. Vatikáni Zsinat szavait, amelyekkel Mária anyai feladatát magyarázza:

„Egy az Isten, s egy a közvetítő Isten és ember között: az ember Krisztus Jézus, aki váltságul adta magát mindenkiért” (1Tim 2,5-6). Mária anyai feladata az emberekre vonatkozólag semmiképp sem homályosítja el, nem is csökkenti Krisztusnak ezt az egyetlen közvetítő szerepét, hanem éppen az erejét mutatja meg. A Boldogságos Szűz minden hatása az emberekre az üdvösség rendjében nem valami belső szükségszerűségből származik, hanem az isteni tetszésből ered és Krisztus túlcserélődő érdemeiből fakad: Krisztus közvetítői szerepén alapul, teljesen tőle függ, és minden hatékonyságát belőle meríti” (LG 60). „Amint Krisztus papságában másképpen részesülnek a felszentelt szolgák, mint a hívő nép, és amint az Isten egyetlen jósága a valóságban különféleképpen árad szét a teremtményekben, úgy a Megváltó egyedülálló közvetítői tevékenysége sem rekeszti ki, hanem éppen létrehozza a teremtményekben az ebből az egyetlen forrásból eredő változatos együttműködést. Máriának ezt a (Krisztusnak) alárendelt szerepét az Egyház habozás nélkül állítja és állandóan tapasztalja” (LG 62).

Mint minden más ember, úgy Mária is az Istenember, Krisztus jóvoltából részesül az isteni kegyelem életében. Minden imája, működése ebből a kegyelemből forrászik. Máriának ez az imája, működése pedig igen hathatós.

János evangéliuma mond el egy esetet, amely Mária közbenjárásának hatássonosságát bizonyítja. Ő kérte a kánai menyegzőn Jézust arra, hogy segítsen a bajba jutott újházasokon (Jn 2,1-11). Jézus először elutasítja Mária kérését: „Még nem jött el az én óráim!” De Mária ezt nem tekinti Jézus végső szavának. Anyai szíve annyira együttérez a nagy szegény vesztélyében forgó vőlegénnyel és menasszonnyal, annyira ismeri Jézus jóságát, hogy változatlanul bízza kérésének teljesítésében, odaszól a szolgálknak: „Tegyétek meg mindazt, amit csak (Fiam) mond!” Minthogy elgondolhatatlan, hogy Jézus Atyjának akarata ellenére siettetten volna „óráját”, csak azt mondhatjuk, hogy Mária bizó, szerető kérése volt az ember Jézus számára az Atya által adott jel arra, hogy immár eljött „dicsősége megnyilatkoztatásának” órája. Az Isten akarata nem merev, mindent részletesen előre meghatározó törvénykönyv, hanem forrászó, teremtő, túláradó jóság, amelynek gyakorlati megvalósulása a teremtmények tevékenységéhez alkalmazkodik.

Valóban megdöbbentő történet ez. De találunk még egy másik, hasonlóan megdöbbentő történetet, amelyben szintén egy anya kérésére változtatja meg eljártását Jézus. „Küldetésem csak Izrael házában elveszett juhaihoz szól” – mondja (Mt 15,24). De az alázatosan térdre boruló, sírva könyörgő szír-feníciai anya láttára felkiált: „Asszony, nagy a hited. Legyen ezért akaratom szerint” – és meggyógyítja leányát (Mt 15,28). Minthogy ez esetben is elgondolhatatlan, hogy Jézus megszegte volna Atyja utasítását, itt is azt kell mondanunk, hogy ennek az asszonynak hívő kérése volt az ember Jézus számára a jel: az isteni szeretet parancsa most az, hogy túllépje az üdvtörténet akkori fokozatának korlátait, és elővételezze minden nép üdvösségét.

Ezek az esetek mutatják, mennyire hathatós az emberi kérés és ima az üdvösség rendjében. Ezért szoktak kérni mások, főképp szentéletű emberek imáit, és ezért igaz az, hogy a világ üdvösségének előmozdítására minden lázas tevékenységénél fontosabb a bízó, kitartó, mélységes hitből fakadó ima.

Semmi okunk sincs arra, hogy a szenteknek ezt az imáját csak földi életükre korlátozzuk. Máriával az élükön élnek ők most is Krisztusban és Krisztussal, és szeretetük, amellyel e földön Isten jóságának és Krisztus kegyelmének eszközeivé váltak, nem alszik ki, hanem tovább él és működik. Most is megadja nekik Isten túláradó jósága és Krisztus kegyelme a képességet, hogy „jóság-okozók” legyenek. Ha Kis Szent Teréz joggal mondhatta: „Azzal töltöm majd időmet a mennyeorszámban, hogy jót tegyek a földön”, mennyivel inkább áll ez Máriára, a Jézus által mindnyájunknak adott édesanyára!

Arra természetesen ügyelnünk kell, hogy Máriának ezt a szerepét gondolatban el ne válasszuk forrásától, az Atyaisten jóságos szeretetétől és Krisztus kegyelmétől. Sajnos néha a „közvetítőnek” téves fogalmával élnek az emberek. Így például Jézusnak az Atyaisten és az emberek közötti közvetítő szerepét egyesek úgy fogták fel, mintha az Atyaisten kegyetlen, bosszúálló úr lenne, akinek kemény szívét az irgalmas Jézusnak kellett kereszthalálával meglágyítania, hogy végre megbocsásson az embereknek. Az ilyen felfogás merőben ellenkezik a szentírás tanításával, amely szerint Jézus halála az Atyaisten végtelen szeretetének a kifejezője (vö. Jn 3,16; Róm 5,8 stb.). A tökéletes szeretet tűzével szívében a kereszten meghaló Jézus az Atya szeretetének „szentségi” megnyilvánulása. A szerető Atya ösztönzi a Szentlélek által Jézust arra, hogy értünk éljen és haljon meg, és hogy értünk imádkozva álljon most is az Atyaisten színe előtt (Zsid 7,25). Hasonlóképpen teljesen téves volna Mária irgalmas közbenjáró szerepének kiemelése végett Jézust szigorú bíróként feltüntetni, akihez nem merünk folyamodni, és jóindulatát mintegy Mária „protekciója” által kellene megszerezni. Igaz, Jézus az utolsó ítélet bírója, de olyan bíró, aki mindig „szelíd és alázatos szívű”, és kitárt karral hívja magához mindazokat, akik elfáradtak és terheket hordoznak, hogy könnyítsen rajtuk (Mt 11, 28-29). Csak az nem jön hozzá, akinek végképpen nem kell a szeretet. Mint a kánai menyegzőn, sőt még inkább, mint akkor, Jézus örömmel hallja és gyümölcsozteti Mária imáját, amelyet az ő kegyelme fakaszt Mária szívében, mint ahogy örömmel hallgatja és gyümölcsozteti a mi gyarló imánkat is. Így lesz Mária, így leszünk mindnyájan egymás számára a Szentháromság jóvoltából az isteni jóság közvetítői.

Ebben leli örömét Mária, ebben leljük örömünket mi is. Mert jónak lenni, jót tenni: jó. Ilyen világot teremtett és üdvözít Istenünk, minden jóság forrása.

Nemeshegyi Péter